

“प्रागुक्तदिव्यवर्षद्वादशसहस्रमितस्य युगस्य दशमो भागो
दशमं इत्यर्थः । चतुर्धा क्रमेण चरुस्तिद्वारे कैर्गुणितः ।
गुणक्रमात् कृतयुगादीनां कृतत्वे तादृशपरकृतियुगानां
मानं स्यादिति शेषः । ननु मनुष्ये कृतादिमानं
दिव्यवर्षप्रमाणेन ४०००।३०००।२०००।१००० उक्तम् ।
अत्र तु तन्मानं तद्वर्षप्रमाणेन ४८००।३६००।२४००।
१२००। इति विरोध इत्यत आह । षष्ठ इति ।
सकः स्वस्वम्भो षष्ठो विभागः सन्ध्ययोराद्यन्तसन्ध्य-
योरैक्यकाल इति शेषः । तथा च सदुक्तमानानि
४८००।३६००।२४००।१२००। एषां षडंशः
८००।६००।४००।२००। एते स्वल्पयुगानामाद्यन्तयोः
सन्ध्ययोर्योग इत्येषामधं सन्धिकालः । प्रत्येकमाद्यन्तयोः
सन्धिकालः ४००।२००।२००।१००। अनेन प्रत्येकं
सदुक्तमानं न्यूनीकृतं पञ्चान्तरोक्तं केवलं मानं
भवति न स्वसन्धिभ्यां सहितम् । यथा कृतादिसन्धिः ४००।
कृतमानम् ४००० कृतान्तसन्धिः ४००। योगे ४८००
त्रेतादिसन्धिः २०० त्रेतामानं २००० त्रेतान्तसन्धिः
२००। २६०० द्वापरदिसन्धिः २०० द्वापरमानं २०००
द्वापरान्तसन्धिः २००२४००। कल्यादिसन्धिः १०० कलि-
मानम् १००० कल्यान्तसन्धिः १००। १२०० एवं च
स्वसन्धिभ्यां सहितं मयोक्तं स्वस्वम्भात् सन्ध्ययोरुक्तद-
न्तर्गतत्वाच्चेति न विरोध इति भावः” रङ्ग० ।

कलौ यथा प्राणिनां दुःशीलत्वम् धर्मादिहानिश्च तथा
वर्णितम् भा० व० १६० पृ० “कृते चतुष्पात् सकलो निर्व्याजो-
पाधिवर्जितः । दृषः प्रतिष्ठितो धर्मो मनुष्ये भरतर्षभ ! ।
अधर्मपादविद्वस्तु त्विभिरंशैः प्रतिष्ठितः । त्रेतायां द्वापरे
ऽङ्गेन व्यामिश्रो धर्म उच्यते । त्विभिरंशैरधर्मस्तु लोका-
नाक्रान्त्य तिष्ठति । तामसं युगमासाद्य तदा भरतसत्तम ! ।
चतुर्थांशेन धर्मस्तु सप्तपञ्चाशत्तिष्ठति । आधुर्ध्वं मयो
बुद्धिबलनेजश्च पाण्डव ! । मनुष्याणामनुयुगं सुवर्ततेति
निबोध मे । राजानो ब्राह्मणा वैश्या शूद्राश्चैव बुधि-
ष्ठिर ! । व्याजैर्धर्मश्चरिष्यति धर्मवैतंसिका नराः । सत्यं
संक्षेप्यते लोके नरैः पण्डितमानिभिः । सत्यहान्या
तत्तत्क्षेपमायुरल्पं भविष्यति । आवुषः प्रवृत्तादिद्यां न
वक्ष्यन्त्युपजीवितम् । विद्याहीनानविज्ञानाद्भो भोऽप्यभि-
भविष्यति । लोभक्रोधपरा मूढाः कामासक्ताश्च मानवाः ।
वैरवद्व्य भविष्यन्ति परस्परवर्षणिषः । ब्राह्मणाः क्षत्रिया
वैश्याः संकीर्त्यन्ते परस्परम् । शूद्रास्तथा भविष्यन्ति तपः-

सत्यविवर्जिताः । अन्त्या मध्या भविष्यन्ति, मध्याश्चान्त्या
न संशयः । ईदृशो भविता लोको युगान्ते पर्युपस्थिते ।
वस्त्राणां प्रवरा शास्त्री, धान्यानां कोरदूषकाः । भार्या-
मित्राश्च पुरुषा भविष्यन्ति युगक्षये । मत्प्रामिषेण
जीवन्तो दुहन्तश्चायजैडकम् । गोषु नष्टासु पुरुषा येऽपि
नित्यं धृतव्रताः । तेऽपि लोभसमायुक्ता भविष्यन्ति युग-
क्षये । अन्योऽन्यं परिसृण्वन्तो हिंसयन्त्यश्च मानवाः ।
अजपा नास्तिकाः स्तेना भविष्यन्ति युगक्षये । सरितीरेषु
कुहाडैर्वापयिष्यन्ति चौषधीः । तास्याप्यल्पफलाक्षेपां
भविष्यन्ति युगक्षये । आह्वे दैवेऽपि पुरुषा येऽपि नित्यं
धृतव्रताः । तेऽपि लोभसमायुक्ता भोष्यन्तीह परस्परम् ।
पिता पुत्रस्य भोक्ता च, पित्रः पुत्रस्तथैव च । अति-
क्रान्तानि भोक्ष्यानि भविष्यन्ति युगक्षये । न व्रतानि
चरिष्यन्ति ब्राह्मणा वेदनिन्दकाः । न यज्ञानि न
होष्यन्ति हेतुवादविमोहिताः । निम्नेष्वीहां करिष्यन्ति
हेतुवादविमोहिताः । निम्ने कृषिं करिष्यन्ति योक्ष्यन्ति
धुरि धेनुकाः । एकहायनवस्त्रांश्च योजयिष्यन्ति मानवाः ।
पुत्रः पितृवधं कृत्वा पिता पुत्रवधं तथा । निरुद्वेगो
दृष्ट्वादी न निन्द्यासुपलस्यते । न्नेच्छभूतं जगत्सर्वं
निष्क्रियं यज्ञवर्जितम् । भविष्यति निरानन्दमनु-
त्सवमथो तथा । प्रायशः कृपणानां हि तथा बन्धु-
मतामपि । विधवानाञ्च वित्तानि हरिष्यन्तीह
मानवाः । स्वल्पवीर्यबलाः क्षत्र्या लोभमोहपरायणाः ।
तत्कथादानसन्तुष्टा दुष्टानामपि मानवाः । प्रतिपहं
करिष्यन्ति मायाचारपरिपक्वाः । समाह्वयन्तः कौन्तेय !
राजानः पापबुधवः । परस्परवधोद्युक्ता, मूर्खाः परिहृ-
तमानिनः । भविष्यन्ति युगस्यान्ते क्षत्रिया लोकक-
ण्टकाः । अरजितारो लुब्धाश्च मानाहङ्कारदर्पिताः ।
केवलं द्रव्यरूपवो भविष्यन्ति युगक्षये । आक्रम्या-
क्रम्य साधूनां दारांश्चापि धनानि च । भोक्ष्यन्ते
निरनुक्रोशा रुदतामपि भारत ! । न कन्यां याचते
कश्चिदापि कन्या प्रदीयते । स्वयंपाहा भविष्यन्ति
युगान्ते सप्तपस्थिते । राजानश्चाप्यनुष्टाः परार्थान्
मूढचेतसः । सर्वोपायैर्हरिष्यन्ति युगान्ते पर्युपस्थिते ।
न्नेच्छीभूत जगत्सर्वं भविष्यति न संशयः । हस्ता-
हस्ति परिसृष्टेद्युगान्ते सप्तपस्थिते । सत्यं संक्षिप्यते
लोके नरैः पण्डितमानिभिः । स्वविरा बालमतयो
वालाः स्वविरबुधवः । भीरुताया शूरमानी शूरा